

**ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫНЫҢ МӘДЕНИЕТ, МҰРАҒАТТАР ЖӘНЕ
ҚҰЖАТТАМА БАСҚАРМАСЫ**

ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСТЫҚ ТАРИХИ-ӨЛЖЕТАНУ МУЗЕЙІ

**Қазақтың ұлы ғалымы, географ, тарихшы-этнограф
Ш.Ш.Уәлихановтың туғанына 180 жыл толуына арналған**

«Шоқан тағылымы: өткені мен бүгіні»

атты Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция

МАТЕРИАЛДАРЫ

МАТЕРИАЛЫ

Республиканской научно-практической конференции

«Наследие Шокана: в прошлом и настоящем»,

**посвященной 180-летию со дня рождения великого ученого, географа,
историка-этнографа Ш.Ш.Уәлиханова**

ҚАРАҒАНДЫ – 2015

**МАЗМУНЫ
СОДЕРЖАНИЕ**

**АЛҚА МӘЖІЛІСІ
ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ**

1. Зуева Л.И. к.и.н., доцент, Шотбакова Л.К. к.и.н., доцент, Ускембаев К.С. к.и.н., доцент (Карагандинский государственный университет им. Е.А.Букетова) **Биография и творческое наследие Ч. Валиханова в контексте научной значимости Чокановедения**.....3
2. Муканова З.А. к.ф.н доцент (КазНУ им. аль-Фараби) **Чокан Валиханов-полиглот в контексте русской социально-культурной среды XIX века**.....9
3. Жумадилова М.Н. ф.ғ.к., доцент (Л.Гумилев атында Еуразия Ұлттық университеті) **Ш.Уалиханов еңбектері мәдениетаралық қатынастың алтын көпірі**.....13
4. Аршабеков Т.Т. директордың орынбасары, г.ғ.м. (Қарағанды облыстық бейнелеу өнері музейі) **Шокан еңбегіндегі діни-ғұрыптық ескерткіштер**.....19
5. Төлепбергенов Ғ.М. әлеуметтік ғылымдар магистры (Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау Мемлекеттік Университеті) **Шокан Уәлиханов және Еркін Әуелбеков**.....22
6. Айманов Б.С. № 18 орта мектеп тарих пәні мұғалімі (Жаңаөзен қаласы, Маңғыстау облысы) **Шокан Уәлиханов шығармаларындағы билер соты мәселесі**.....25
7. Абишева Н.М. заместитель директора по научной работе (Карагандинский областной историко-краеведческий музей) **Устное народное творчество в научном наследии Шокана Уалиханова**.....29

**ШОҚАНТАНУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ТАРИХИ МҰРАЛАРЫНЫҢ
ҒЫЛЫМИ МАҢЫЗЫ
НАУЧНАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ШОКАНОВЕДЕНИЯ И ЕГО
ИСТОРИЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ**

1. Алманқұлова Ж.А. кіші ғылыми қызметкер (ғылыми жетекші: т.ғ.к., доцент Аяғөзов Ж.Б.) (Жамбыл облыстық тарихи-өлкетану музейі) **Шоканның ұлағатты өмір жолы**.....35
2. Абишева С.Н. музей меңгерушісі (Ш.Ш.Уәлихановтың «Алтынемел» мемлекеттік мемориалды музейі) **Ш. Уәлихановтың «Алтынемел» мемлекеттік мемориалды музейінің құрылуы мен экспозициясы жайында**.....41
3. Ихашова А.С. главный хранитель (Балхашский городской историко-краеведческий музей) **Научная значимость Чокановедения и его исторического наследия**.....48

23. Электронный ресурс: Первый евразиец. Международная научно-практическая конференция «Чокан Валиханов и гуманитарная наука XXI века» 07:48 11.11.2010

ЧОКАН ВАЛИХАНОВ-ПОЛИГЛОТ В КОНТЕКСТЕ РУССКОЙ СОЦИАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЙ СРЕДЫ XIX ВЕКА

Муканова Заира Айкиновна

к.филол.н доцент кафедры общего языкознания и иностранной филологии

КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан

mukanova_z@mail.ru

Мақала көпқырлы шығармашылығында өркениетті Еуропа мен жұмбақ сырлы Азияның тілдері мен мәдениеті тоғысқан қазақтың ұлы ғалымы және жазушысы Шоқан Уәлихановтың әдеби мұрасын зерттеуге арналған. Жазушы тілінің өзіндік айрықшылғы XIX ғасырдың бірінші жартысындағы орыс әдеби тілінің даму сипатымен, сондай-ақ автордың қайталанбас тұлғалық ерекшеліктерімен айқындалады.

Шоқан Уәлихановтың тілдік әлемі тереңдігі жағынан өлшеусіз, оның қайталанбас тұлғасының тарихи, этно-, социо-, психологиялық ерекшеліктерін көрсетеді. Біз зерттеуімізде қазақтың ғалым жазушысының тұлға ретінде де, ғалым-полиглот ретінде де қалыптасқан әлеуметтік лингвистикалық ортасының көптілділігін қайта құрастырып шығуға талпыныс жасадық.

Обращение к наследию первого казахского ученого, просветителя и публициста Ч. Валиханова, в творчестве которого переплелись языки и культура цивилизованной Европы и загадочной многоликой Азии, позволяет в полной мере раскрыть феномен его языковой эрудиции.

Языковой мир Чокана Валиханова, по существу неисчерпаемый в своих глубинах, отражает историко-, этно-, социо-, психологическую особенности его неординарной личности. В отличие от многих обезличенных научных текстов, направленных на простое фиксирование фактов и определенной информации, язык и стиль произведений Ч.Валиханова ярко индивидуальны и являются поистине уникальным материалом для воссоздания портрета их автора.

Потомок великих казахских ханов, память о деяниях которых живет в народе, он рос в русской среде, и как писатель сложился на традициях русской литературы первой половины XIX века, а состоявшись как ученый, снискал себе репутацию «личности, которая могла бы сделать честь своим присутствием любому европейскому обществу»[1,с.65]. Чокан Валиханов первый ученый-казах, получивший признание мировой общественности: его работы были переведены и изданы в Лондоне. К 26 годам Ч.Валиханов был избран действительным членом Императорского географического общества